

Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen

Opas Sastamalan ja Punkalaitumen alueelle

2018

Sisällys

1. Lähisuhdeväkivalta ja puheeksiotto	1
1.1. Lähisuhdeväkivalta ilmiönä	1
1.2. Lähisuhdeväkivallan ottaminen puheeksi	3
2. Aikuinen lähisuhdeväkivallan uhrina	5
3. Lapset ja nuoret lähisuhdeväkivallan tai kaltoinkohtelun uhrina, näkijänä ja kokijana.....	8
4. Ikäihminen tai vammainen ihminen lähisuhdeväkivallan uhrina	10
5. Lähisuhdeväkivallan tekijän kohtaaminen	11
Lähteet	12
Liite 1 Lähisuhdeväkivallan kartoitus- ja suodatinkysymykset.....	14
Liite 2 Marak -riskinarviointilomake	16
Liite 3 Marak – suostumuslomake.....	19
Liite 4 Auttavia tahoja lähisuhdeväkivallan uhrille.....	21

1. Lähisuhdeväkivalta ja puheeksiotto

1.1. Lähisuhdeväkivalta ilmiönä

Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jonka tekijänä on läheinen ihminen, entinen tai nykyinen kumppani, lapsi tai muu perheenjäsen. Lähisuhdeväkivalta voi olla fyysistä, henkistä, seksuaalista, taloudellista tai kulttuurista väkivaltaa sekä laiminlyöntiä ja kaltoinkohtelua. Fyysinen väkivalta ilmenee muun muassa tönimisenä, lyömisenä, tukistamisena ja potkimisena ja henkinen väkivalta voi olla alistamista, nimittelyä, halveksuntaa tai sosiaalista eristämistä. Kaltoinkohtelu ja laiminlyönti ilmenee muun muassa lapsen, vanhuksen tai vammaisen henkilön jättämisenä ilman hoitoa ja apua tilanteessa, jossa hän on siitä riippuvainen. (Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? 2017.)

Lähisuhdeväkivallan uhri kärsii tilanteesta monella tavalla ja Suomessa ihmisiä kuolee ja vammautuu väkivallan seurauksena. Uhri voi kokea hämmennystä, häpeää, pelkoa ja ahdistusta, lisäksi turvattomuus voi aiheuttaa jatkuessaan itsesyytöksiä ja avuttomuutta. Väkivallan tekijä usein vähättelee tekoa, mutta hän voi myös kokea syyllisyyttä ja katumusta. Lähisuhdeväkivalta on haastava aihe lähipiirille, eivätkä läheiset yleensä tiedä miten puuttua tilanteeseen. Väkivallan kierteen katkaisemiseksi on tärkeää havaita väkivalta, ottaa se puheeksi ja puuttua siihen ajoissa, koska yleensä lähisuhdeväkivalta toistuu ja muuttuu raaemmaksi, jos siihen ei puututa aktiivisesti. (Ahola & Ahola 2016, 54, 60–61.)

Tutkimusten perusteella lähisuhdeväkivalta kohdistuu enemmän naisiin kuin miehiin (Kaitue & Noponen & Slåen 2007, 12). Ammattilaisten on tärkeää huomioida ilmiön sukupuolittuneisuus, mutta samalla pitää mielessä, että sekä miehet että naiset voivat olla väkivallan tekijöitä ja uhreja. Naisten käyttämä väkivalta läheisiään, puolisoaan tai lapsiaan kohtaan on edelleen vaiettu aihe yhteiskunnassa ja siitä puhuminen voi olla uhrille ja tekijälle vaikeaa. On tärkeää, että ammattilaiset ottavat väkivallan puheeksi kaikkien kanssa sukupuoleen katsomatta.

Lähisuhdeväkivallan ilmiöön kuuluu myös kunniaväkivalta, joka tarkoittaa psyykkisen painostuksen tai fyysisen väkivallan kohdistamista henkilöön, jota epäillään yhteisöllisten siveysperiaatteiden loukkaamisesta. Ilmiössä korostuvat seksuaalimoraaliin liittyvä maine ja yhteinen kunnia, kunniaa pidetään koko perheen tai suvun yhteisenä asiana ja yhteisön jäseniltä odotetaan siveellistä käyttäytymistä. Kunniaväkivalta voi sisältää piirteitä parisuhdeväkivallasta tai lapsen kaltoinkohtelusta ja tyypillisesti se on kontrollointia, rajoittamista, eristämistä, uhkailua ja pakottamista. (Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Kunniaväkivalta 2018.)

Kunniaväkivallan tavoitteena on yhteisön kunnia- ja arvojärjestelmän suojeleminen. Taustalla on ajatus siitä, että yhteisön kunnia voidaan palauttaa pakottamalla rankaistava noudattamaan yhteisön normeja. Kunniaväkivaltaan liittyy yleensä tarkat sukupuoliroolit ja –suhteet, joiden avulla kontrolloidaan erityisesti naisten käyttäytymistä. Kunniaväkivallan oikeuttamista esiintyy monissa eri uskonnoissa ja väkivalta saatetaan oikeuttaa uskonnolla, mutta uskonto ei kokonaan selitä ilmiötä. Kunniaväkivaltaan puuttuminen on hankalaa, koska yleensä tekijän läheiset, perhe ja sukulaiset kieltäytyvät todistamasta ja saattavat jopa tukea väkivallan tekoa. (Kaitue ym. 2007, 19–20.)

Perheessä tapahtuva väkivalta vahingoittaa aina myös lasta, vaikka väkivallan vaikutuksia lapseen saatetaan vähätellä, jos hän ei ole väkivallan kohteena. Tutkimustiedon perusteella väkivallan näkeminen ja kuuleminen ovat haitallisia lapsen kehitykselle ja väkivaltaisessa ympäristössä kasvaminen voi aiheuttaa erilaisia fyysisiä ja psyykkisiä oireita, kuten masennusta, aggressiivisuutta ja oppimis- ja käytöshäiriöitä. Lapsi saattaa syyttää itseään vanhempien välisestä väkivallasta, eikä väkivallan uhrina oleva vanhempi välttämättä pysty toimimaan vanhempana. Lapsen huomioiminen perheväkivallan osalta on aina tärkeää, vaikka hän ei olisi varsinaisesti väkivallan kohteena. (Kaitue ym. 2007, 13, 24.)

Kun lähisuhdeväkivalta kohdistuu lapseen, puhutaan usein lapsen kaltoinkohtelusta, joka tarkoittaa lapsen henkistä tai fyysistä vahingoittamista vanhempien tai muiden aikuisten toimesta. Kaltoinkohtelu voi olla fyysistä tai henkistä pahoinpitelyä, seksuaalista hyväksikäyttöä tai lapsen hoidon laiminlyömistä. Lapsen fyysinen pahoinpitely ilmenee muun muassa lyömisenä, potkimisena, ravisteluna tai lapsen huumaamisena ja sen aiheuttamat vammat ovat tyypillisesti mustelmia, palovammoja, luunmurtumia, pään alueen vammoja tai sisäelinvammoja. Kaltoinkohtelu voi kohdistua suoraan lapseen tai lapsi altistuu välillisesti muiden väkivallalle. (Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Lapsen kaltoinkohtelu 2018.)

Lasten kaltoinkohtelua on myös vauvan ravistelu, joka liittyy yleensä tilanteisiin, joissa vanhemmat tai hoitajat menettävät malttinsa vauvan haastavan käyttäytymisen vuoksi. Vauvan kovakourainen käsittely voi aiheuttaa vakavia vahinkoja aivojen, silmien ja kaularangan alueelle ja välittömiä oireita ovat muun muassa oksentelu, itkuisuus, tajunnantason häiriöt, hengityskatkokset ja kouristukset. Lasten kaltoinkohtelua on lisäksi kuritusväkivalta, jolla aikuinen pyrkii rankaisemaan tai säätelemään lapsen käyttäytymistä. Kuritusväkivalta ilmenee muun muassa läpsimisenä, tönimisenä, repimisenä ja tukistamisena. Se voi olla vanhempien kasvatustapa tai johtua vanhempien uupumisesta tai mielenterveys- tai päihdeongelmasta. Suomessa kuritusväkivalta kiellettiin lailla vuonna 1983. (Em. 2018.)

Lapsen kaltoinkohteluun sisältyy lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, jossa vanhempi tai muu aikuinen aiheuttaa lapselle hänen kehitystään ja koskemattomuuttaan vahingoittavan seksuaalisen teon. Lapsen

seksuaalista hyväksikäyttöä on esimerkiksi lapsen houkutteleva seksuaalisiin tekoihin, lapsen sukupuolielinten koskettelu, pakottaminen katsomaan aikuisten välistä seksuaalista toimintaa tai altistaminen ikään sopimattomalle seksuaaliselle toiminnalle ja kuvamateriaalille. (Em. 2018.)

1.2. Lähisuhdeväkivallan ottaminen puheeksi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ohjeistaa kysymään lähisuhdeväkivallasta suoraan kaikilta asiakkailta/potilailta, koska pelkkä aiheesta kysyminen voi toimia interventiona. Puheeksiotossa on tärkeää kysyä väkivallasta suoraan, tarjota uhrille mahdollisuus kahdenkeskiseen keskusteluun, kuunnella häntä avoimesti ja kunnioittavasti sekä osoittaa uhrille, että häntä uskotaan. Uhria kannattaa rohkaista hakemaan apua ja tarjota hänelle eri tahojen yhteystietoja. Työntekijän velvollisuutena on myös varmistaa uhrin sekä mahdollisten lasten turvallisuus, jos uhri kertoo tämänhetkisestä väkivallasta. Keskustelussa uhrin kanssa on hyvä tuoda esille, että hän ei ole ainoa lähisuhdeväkivaltaa kokenut ja korostaa, että väkivalta ei ole hyväksyttävää ja vastuu siitä on aina tekijällä (Ahola & Ahola 2016, 64). (Väkivaltaan puuttuminen 2015.)

Sastamalan ja Punkalaitumen alueella toimii moniammatillinen MARAK-työryhmä, jonka tavoitteena on auttaa lähisuhdeväkivallan uhreja. Ryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa ja ryhmään kuuluvat perheneuvolan, terveydenhuollon, kotihoidon, Mielipisteen, aikuissosiaalityön, lastensuojelun, poliisin, Rikosyhtymäpäivystyksen ja seurakunnan edustajat. Työryhmään ohjaamisen ja lähisuhdeväkivallasta puhumisen tukena kannattaa hyödyntää THL:n lähisuhdeväkivallan suodatinkysymyksiä (Liite 1):

1. Onko Sinuun kohdistunut lähisuhteissasi jossakin elämänvaiheessa fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?
2. Vaikuttaako kokemasi väkivalta edelleen terveyteesi, hyvinvointiisi tai elämäntilanteesi?
3. Onko lähisuhteissasi tällä hetkellä fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?

Jos kysymyksiin 2. tai 3. vastataan kyllä, keskustelua jatketaan MARAK-lomakkeen kartoituskysymyksillä (Liite 1). Mikäli kartoituskysymyksien jälkeen työntekijällä on edelleen huoli asiakkaasta/potilaasta, jatketaan riskinarviointilomakkeen täyttämällä (Liite 2). Pisteiden ollessa 14 tai yli tai työntekijällä on selkeä huoli potilaan/asiakkaan turvallisuudesta ohjataan potilas/asiakas Marak-työskentelyyn hänen suostumuksellaan (suostumuslomake, Liite 3) Työntekijä välittää riskinarviointilomakkeen ja suostumuslomakkeen yhteyshenkilölle. Sastamalassa ja Punkalaitumella yhteyshenkilö on Mielipisteen osastonhoitaja Kaija Saari, puh. 040-5072544, sähköposti kaija.saari@sastamala.fi. Lisätietoja MARAK –toiminnasta: Sotesi/päivystys p. 040 647 4582 ma–su klo 8–20.

MARAK-työryhmän lisäksi Sastamalassa ja Punkalaitumella toimii kriisiryhmä, johon voi ottaa yhteyttä asiakkaan tai potilaan kriisitilanteessa. Kriisiryhmän yhteystiedot löytyvät Sotesin sivuilta: https://www.sotesi.fi/sivu.tpl?sivu_id=6083. Lisää neuvoja uhrin kohtaamiseen, katso esim. https://thl.fi/documents/605877/747474/THL_uhri_A4.pdf.

2. Aikuinen lähisuhdeväkivallan uhrina

Aikuisten kohdalla lähisuhdeväkivallasta puhuttaessa kyse on tyypillisesti parisuhdeväkivallasta. Parisuhdeväkivaltaan puuttuminen on tärkeää, koska se muuttuu yleensä ajan myötä rajummaksi, vaikka ajoittain voi olla rauhallisia kausia. Uhrin koetaan usein syyllisyyttä ja häpeää tilanteesta ja väkivaltaisesta parisuhteesta irtaantuminen voi olla vaikeaa muun muassa taloudellisten syiden vuoksi. Lisäksi uhri voi kokea olevansa vastuussa tekijän henkisestä hyvinvoinnista tai hän voi kokea vastuuta jäädä suhteeseen lasten vuoksi. (Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Parisuhdeväkivalta 2015.)

Aikuisen lähisuhdeväkivallan uhrin osalta työntekijällä ei ole velvollisuutta tehdä rikosilmoitusta, mutta uhria kannattaa neuvua ilmoituksen tekemisessä, lähestymiskiellon hakemisessa sekä hätätilanteessa turvakotiin hakeutumisessa. Lähestymiskieltoa haetaan poliisilta tai suoraan käräjäoikeudesta suullisesti tai kirjallisesti. Lähestymiskiellon hakemiseen saa apua Rikosuhripäivystyksestä, josta uhrilla on mahdollisuus myös saada tukihenkilö rikosprosessiin. Akuutissa vaaratilanteessa poliisilta voi selvittää mahdollisuutta määrätä heti voimaan tuleva väliaikainen lähestymiskielto. Lisätietoja: <https://www.poliisi.fi/rikkokset/lahestymiskielto>. Asiakasta/potilasta kannattaa ohjeistaa menemään lääkäriin, jos hänellä on fyysisiä vammoja pahoinpitelystä, selvittää onko hänellä joku läheinen, jonka luokse hän voi tarvittaessa mennä turvaan ja antaa hänelle turvakotien yhteystiedot. Sastamalassa on myös turva-asunto, jonka tilannetta työntekijä voi tiedustella Tukitalolta. Nollalinja 24h (080 005 005) auttaa väkivallan uhreja ja neuvoo ammattilaisia, jotka kohtaavat väkivaltaa asiakastyössä. Keskustelussa asiakkaan/potilaan kanssa kannattaa hyödyntää THL:n suodatin- ja kartoituskysymyksiä (Liite 1), jatkaa keskustelua tarvittaessa riskinarviointilomakkaalla (Liite 2) ja tarjota uhrille mahdollisuutta osallistua MARAK-työskentelyyn, jolloin täytetään myös suostumuslomake (Liite 3).

Lähisuhdeväkivallasta kertovalta henkilöltä täytyy varmistaa onko hänellä lapsia, koska työntekijällä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos henkilöllä on alaikäisiä lapsia tai ennakkollinen lastensuojeluilmoitus, jos hän on raskaana. Asiakkaalle/potilaalle kannattaa kertoa avoimesti työntekijän ilmoitusvelvollisuudesta ja korostaa, että lastensuojeluilmoituksen kautta uhri ja perhe voivat saada apua ja tukea tilanteeseen. Tekijä saattaa uhkailla uhria lapsiin liittyen, esimerkiksi lasten huollon menettämisen ja työntekijä voi vähentää näitä pelkoja kertomalla uhrille faktatietoa eroprosessista (Kaitue ym. 2007, 16). On tärkeää kertoa uhrille, että hän saa apua lasten asioiden selvittelyyn esimerkiksi lastenvalvojalta, joka neuvoo huoltoon ja tapaamisiin liittyvissä sopimuksissa sekä tarvittaessa valvottujen tapaamisten järjestämisessä. Sastamalan ja Punkalaitumen lastenvalvojan yhteystiedot: puh. 03 5213 4119 (puhelinaika ma-ti ja to-pe klo 9-10).

Apua hätätilanteessa:

- Akuutissa hätätilanteessa hätänumero 112
- Sastamalan terveyskeskuspäivystys ma–su klo 8–20, puh. 040-6474582
- Sastamalan virka-aikainen sosiaalipäivystys ma-pe klo 8-16, puh. 050-5367764
- Sastamalan Kriisikeskus Tukitalo, kriisivastaanoton ajanvaraus ja neuvonta arkisin klo 9-15, puh. 035120500, Tukitalon kautta voi kysyä myös Sastamalan turva-asunnon tilannetta
- TAYS Ensiapu Acuta (24h), puh. 03 311 611
- Pirkanmaan ympärivuorokautinen sosiaalipäivystys, puh. 0500-625990 tai hätänumerosta 112
- Tampereen ensi- ja turvakoti: Mutkakatu päivystävä puh. 050-3099313, Hämeenkatu päivystävä puh. 050-3373205, kaikille lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille, aikuinen voi hakeutua turvakotiin yksin tai yhdessä lapsen/lasten kanssa
- Porin ensi- ja turvakoti, päivystävä puh. 044-7605123
- Nollalinja väkivallan uhreille ja ammattilaisille (24h), puh. 080 005 005
- Valtakunnallinen kriisipuhelin arkisin klo 9-7 ja viikonloppuisin/pyhinä klo 15-7 puh. 010 195 202

Muita auttavia tahoja lähisuhdeväkivallan uhrille:

- Sastamalan poliisi ma-su klo 8-16, puh. 0295 415 027
- Rikosuhripäivystys (RIKU): Sastamalan Tukitalon kautta ma-pe klo 9-15, puh. 035120500 tai toiminnanohjaaja puh. 035120501, lisäksi:
 - auttava puhelin rikoksen uhreille ma-ti klo 13-21 ja ke-pe klo 17-21, puh. 116 006
 - juristin puhelinneuvonta ma-to klo 17-19, puh. 0800 161 177
- Sastamalan seurakunta <http://www.sastamalanseurakunta.fi/yhteystiedot>
- Punkalaitumen seurakunta <https://www.punkalaitumenseurakunta.fi/yhteystiedot>
- Kirkon keskusteluapu <https://www.kirkonkeskusteluapua.fi/>
- Ensi- ja turvakotien liiton nettiturvakoti, chat ma klo 17-19, ke klo 10-12, pe klo 13-15, väkivallan uhreille, tekijöille ja huolestuneille läheisille: <https://nettiturvakoti.fi/>
- Setlementti Tampere perheväkivaltaklinikka, tukea uhrille ja tekijälle matalalla kynnyksellä, ajanvaraus ma ja ke klo 12-13, puh. 040-5208255 tai pvk@setlementtitampere.fi
- Setlementti Tampere DIDAR-työskentely kunniaväkivaltaan liittyen, tarjoaa mm. keskusteluapua, yhteystiedot ja yhteydenottolomake: <https://www.didar.fi/yhteystiedot/>
- Setlementti Tampere VÄLITÄ! Seksuaaliväkivaltatyö, yhteydenotto nettisivuilla <https://www.seksuaalivakivalta.fi/yhteystiedot/>, s-postilla valita-yksikko@setlementtitampere.fi tai puh. 045-2798090 (arkisin klo 9-15, muina aikoina voi jättää viestin vastaajaan)

- palveluja seksuaalista väkivaltaa kokeneille, tekijöille, heidän läheisilleen sekä ammattilaisille
- Naisten linja, tukea väkivaltaa kokeneille tai väkivallasta huolestuneille naisille ja työtölle, maksuton puh. 0800-02400, ma-pe klo 16-20 ja la-su 12-16, chat ti ja to klo 17-19, yhteydenotto myös nettisivujen lomakkeella <https://www.naistenlinja.fi/palvelut/kysymys-vastaus/>

3. Lapset ja nuoret lähisuhdeväkivallan tai kaltoinkohtelun uhrina, näkijänä ja kokijana

On tärkeää kuunnella lasta ja suhtautua vakavasti hänen kertomiin asioihin, jos lapsi kertoo työntekijälle kaltoinkohtelusta tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Lapsen tapaamisen jälkeen työntekijä voi konsultoida poliisia ja lastensuojelun sosiaalityöntekijää jatkotoimenpiteiden osalta. Työntekijällä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus ja rikosilmoitus poliisille, jos hänellä herää epäily lapsen pahoinpitelystä tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä (Lastensuojelulaki 25§). Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kirjallisesti lomakkeella, joka löytyy Sotesin nettisivuilta: https://www.sotesi.fi/sotesi/liitetiedostot/editori_materiaali//22274.pdf?name=Lastensuojeluilmoituslomake, soittamalla Sastamalan ja Punkalaitumen virka-aikaiseen sosiaalipäivystykseen ma-pe klo 8-16, puh. 050-5367764, tai virka-ajan ulkopuolella Pirkanmaan sosiaalipäivystykseen, puh. 0500-625990 tai hätänumeroon 112. Sastamalan poliisin tavoittaa ma-su klo 8-16 numerosta 0295 415 027. Vaikka lapsi ei olisi suoranaisesti väkivallan kohteena, perusteet lastensuojeluilmoituksen tekemiselle yleensä täyttyvät, koska väkivaltaisessa ympäristössä elämisellä voi olla moninaisia negatiivisia vaikutuksia lapsen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin (Kaitue ym. 2007, 24, 41).

Nuorten suhteissa tapahtuvaa lähisuhdeväkivaltaa nimitetään seurusteluväkivallaksi ja sille tyypillisiä piirteitä ovat mustasukkaisuus ja nimittely, jotka voivat johtaa myös fyysiseen väkivaltaan. Lisäksi nuorten seurustelusuhhteissa voi esiintyä painostamista seksiin ja seksuaalista väkivaltaan. Nuorten seurusteluväkivalta tarvitsee erityistä huomiota ja puuttumista, koska nuori ei välttämättä ymmärrä mitä seurusteluun kuuluu, lisäksi kaveripiirin, sosiaalisen paineen ja itsenäistymisen vuoksi eroaminen, asiasta puhuminen sekä avun hakeminen ja vastaanottaminen voivat olla vaikeita asioita nuorelle. (Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Seurusteluväkivalta. 2014.) Nuoren lähisuhdeväkivallan tekijän osalta katso neuvoja auttavista tahoista ja keskustelusta Väkivallan tekijän kohtaamista käsittelevästä luvusta (3). Nuorten osalta apua ja tukea keskusteluun voi pyytää myös koulukuraattoreilta tai –psykologeilta. Koulukuraattorien yhteystiedot löytyvät Sotesin sivuilta: https://www.sotesi.fi/sivu.tmpl?sivu_id=10064, lukion koulukuraattorin ja –psykologin yhteystiedot lukion sivuilta: <https://vammalanlukio.fi/web/yhteystiedot/> sekä ammattikoulun kuraattorin ja psykologin yhteystiedot Saskyn sivuilta: https://www.sasky.fi/sivu.tmpl?sivu_id=8310.

Pirkanmaan alueella on käytössä viranomaiskäyttöön tarkoitettu toimintaohje lapsen pahoinpitely- ja hyväksikäyttötilanteissa. Toimintaohje on toimitettu kaupungin eri yksiköihin ja sitä kannattaa kysyä esimerkiksi omalta esimieheltä tai MARAK-työryhmästä, jos se ei vielä ole omalla työpaikalla käytössä.

Auttavia tahoja lapsille ja nuorille:

- Nollalinja (080 005 005) 24h väkivallan uhreille ja ammattilaisille
- Nuorten turvatalo Tampereella, auki joka päivä klo 17-10, puhelinpäivystys 24/7 puh. 040-5566661, <https://www.punainenristi.fi/toimipisteet/nuorten-turvatalo-tampere>
- Sekasin –chat, ma-pe klo 7-24 ja la-su klo 15-24, <https://sekasin247.fi/>
- Poikien puhelin arkisin klo 13-18, puh. 0800-94884, chat arkisin klo 13-15, http://www.vaestoliitto.fi/vaestoliitto/mita_vaestoliitto_tekee/palvelut/puhelinneuvonta/poikien_puhelin/
 - alle 20-vuotiaille pojille apua elämään liittyvissä pulmissa
- Setlementti Tampere: Tampereen tyttöjen talo, yhteydenotto nettisivujen lomakkeella <https://www.tyttö.fi/yhteystiedot/>
 - toimintaa ja keskusteluapua 12-28-vuotiaille tytöille ja sellaiseksi itsensä kokeville
- Netari verkkonuorisotalo, chat avoinna ti-to klo 18-21, <https://www.netari.fi/>
- Nuorten Exit, chat avoinna ti klo 16-18 ja to klo 14-16, <https://nuortenexit.fi/>
 - tietoa ja tukea 13-29-vuotiaille seksuaalisen kaltoinkohtelun ja vastikkeellisen seksin tilanteisiin

4. Ikäihminen tai vammainen ihminen lähisuhdeväkivallan uhrina

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan ikääntyneiden ihmisten kohdalla lähisuhdeväkivalta voi ilmetä parisuhdeväkivaltana tai sukupolvien ja laajempien perhesuhteiden välisenä väkivaltana. Kyseessä on luottamuksellisessa ihmissuhteessa tapahtuvat teot tai tekemättä jättämiset, jotka vaarantavat ikääntyneen hyvinvoinnin, turvallisuuden ja terveyden. Ikääntyneen voi olla vaikea ottaa asiaa puheeksi, jos hän on riippuvainen väkivallan tekijästä. (Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Ikääntyneet 2018.)

Ikäihmisiin kohdistuva väkivalta voi olla jo parisuhteessa alkaneen väkivallan jatkumista tai esimerkiksi puolison tai läheisen sairauteen liittyvää väkivaltaisuutta. Hoidon ja huolenpidon laiminlyönti on myös väkivaltaa. Ulkopuolisten puuttuminen tilanteeseen on tärkeää, koska arvioiden mukaan ikäihmisillä on erityisen korkea kynnys ottaa puheeksi kokemansa väkivalta tai kaltoinkohtelu. (Kaitue ym. 2007, 16–17.)

Ikääntyneiden ihmisten lisäksi vammaiset ihmiset ovat haavoittuvaisia ja erityisessä riskissä joutua lähisuhdeväkivallan uhreiksi, koska he ovat usein riippuvaisia muista ihmisistä, heillä voi olla kommunikaatiovaikeuksia ja he voivat olla fyysisesti avuttomia puuttumaan tilanteeseen. Vammaisilla ihmisillä voi olla vähemmän keinoja saada väkivalta loppumaan, eikä heillä välttämättä ole riittävästi tietoa saatavilla olevista palveluista tai paikkoja, jonne hakeutua turvaan. Lisäksi tekijällä voi olla matalampi kynnys jäädä kiinni, jos hän toimii vammaisen henkilön avustajana. (Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Vammaiset ihmiset 2017.)

Auttavia tahoja:

- Ikäihmisten neuvontanumero Sastamalassa, Ikäneuvo puh. 040-7333949, arkisin klo 8.30-16
- Sastamalan alueen ikäpisteet tarjoavat apua erilaisissa elämäntilanteissa, yhteyshenkilö puh. 050-5501164, arkisin klo 9-15, https://www.sotesi.fi/sivu.tmpl?sivu_id=6075
- Tietoa ja ehkäisevää työtä ikääntyneisiin kohdistuvasta kaltoinkohtelusta, hyväksikäytöstä ja väkivallasta, <https://www.suivantory.fi/>
- Tampereen seudun omaishoitajat ry:n Ei saa ravistaa –hanke, yhteydenotto nettisivujen lomakkeella <http://www.treomaishoitajat.fi/omhravistus.php>
- hankkeen tavoitteena on auttaa omaishoitajia tunnistamaan itsessään väkivaltainen käytös tai sen uhka, terapeutista ryhmätoimintaa, yksilötapaamisia ja luentoja
- Kuurojen auttava linja, luottamuksellista keskustelua Skypellä, chatissa, sähköpostilla tai tekstiviestillä, ma, ke ja pe klo 19-22, puh. 050-5752266, auttavalinja.paivystys@gmail.com, chat nettisivuilla <https://www.kuurojenpalvelusaatio.fi/fi/apua-arkeen/auttava-linja/>

5. Lähisuhdeväkivallan tekijän kohtaaminen

Lähisuhdeväkivallan uhrien lisäksi ammattilaiset kohtaavat työssään lähisuhdeväkivallan tekijöitä. Väkivallan tekijä tarvitsee myös apua tilanteeseen ja hän saattaa kokea häpeää, pelkoa ja masennusta tilanteesta. Tekijää kannattaa ohjeistaa hakemaan apua väkivaltaan tahoilta, jotka ovat erikoistuneet väkivallan tekijöiden auttamiseen. Väkivallan tekijän kohtaamisessa on tärkeää kuunnella hänen kertomustaan ja tarjota hänelle tietoa auttavista tahoista, mutta samalla tehdä selväksi, että väkivaltainen käytös ei ole hyväksyttävää. (Kaitue ym. 2007, 55.)

On tärkeää huomata, että lähisuhdeväkivallan tekijä voi olla kuka tahansa, aikuinen tai nuori. Tekijänä voi olla myös työntekijä esimerkiksi laitoshoidossa olevaa henkilöä kohtaan ja ammattilaisilla on velvollisuus puuttua tilanteeseen. Ympäri vuorokautinen Nollalinja (080 005 005) tarjoaa neuvoja ja tukea väkivaltaa asiakastyössä kohtaaville ammattilaisille.

Auttavia tahoja väkivallan tekijälle:

- Maria Akatemia Tampereella, ehkäisevää väkivaltatyötä työille ja naisille, jotka pelkävät käyttävänsä tai käyttävät väkivaltaa, <https://www.mariaakatemia.fi/>
 - Avoin linja naisille, puhelinpäivystys ti ja to klo 16-18, pe klo 12-14, puh. 09-75622260
 - Demeter –työ Tampereella: Emma Laine, puh. 045-1187811, emma.laine@maria-akatemia.fi
 - Naisen väkivalta –chat ma klo 15-18, ke-to klo 13-16, <https://naisenvakivalta.fi/>
 - Keijun varjo: tukea 15-28-v. työille/naisille, chat ma ja to klo 14.30-16.30, www.keijunvarjo.fi
- Naisten linja, maksuton puh. 0800-02400, ma-pe klo 16-20 ja la-su 12-16, chat ti ja to klo 17-19 tai yhteydenotto nettisivujen lomakkeella <https://www.naistenlinja.fi/palvelut/kysymys-vastaus/>
 - neuvontaa ja tukea väkivaltaa kokeneille tai väkivallasta huolestuneille naisille ja työille
- Setlementti Tampere perheväkivaltaklinikka, tukea uhrille ja tekijälle, ajanvaraus ma ja ke klo 12-13, puh. 040-5208255 tai pvk@setlementtitampere.fi
- Setlementti Tampere VÄLITÄ! Seksuaaliväkivaltatyö, yhteydenotto nettisivujen lomakkeella <https://www.seksuaalivakivalta.fi/yhteystiedot/>, s-postilla valita-yksikko@setlementtitampere.fi tai puh. 045-2798090 (arkisin klo 9-15, muina aikoina voi jättää viestin vastaajaan)
- Ensi- ja turvakotien liiton nettiturvakoti, chat ma klo 17-19, ke klo 10-12, pe klo 13-15, tietoa palveluista myös lähisuhdeväkivallan tekijöille: <https://nettiturvakoti.fi/>
- Miessakit ry:n Lyömätön linja: https://www.miessakit.fi/fi/toimintamuodot/lyomaton_linja
 - lähisuhdeväkivaltaan erikoistunut toimintamuoto miehille, toimintaa lähinnä pääkaupunkiseudulla ja Kuopion seudulla

Lähteet

Ahola, Tapani & Ahola, Maiju (2016) Väkivallasta turvallisuuteen. Lyhytterapiainsituutti, Helsinki.

Kaitue, Sanna & Noponen, Tanja & Släen, Anne (2007) Yleistä muttei yksityistä – Oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen. Edita, Helsinki.

Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? 2017. Julkaisussa Lapset, nuoret ja perheet - Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö - Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Julk. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 4.10.2018. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ekaisytyo/lahisuhde

Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Ikääntyneet. 2018. Lapset, nuoret ja perheet - Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö - Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? - Ikääntyneet. Julk. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 28.9.2018. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ekaisytyo/lahisuhde/ikaantyneet.

Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Kunniaväkivalta. 2018. Julkaisussa Lapset, nuoret ja perheet - Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö - Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? - Kunniaväkivalta. Julk. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 28.9.2018. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ekaisytyo/lahisuhde/kunniavakivalta.

Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Lapsen kaltoinkohtelu. 2018. Julkaisussa Lapset, nuoret ja perheet - Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö - Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? - Lapsen kaltoinkohtelu. Julk. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 28.9.2018. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ekaisytyo/lahisuhde/lapsen.

Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Parisuhdeväkivalta. 2015. Julkaisussa, nuoret ja perheet - Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö - Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? - Parisuhdeväkivalta. Julk. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 28.9.2018. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ekaisytyo/lahisuhde/parisuhdevakivalta.

Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Seurusteluväkivalta. 2014. Julkaisussa, nuoret ja perheet - Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö - Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? - Seurusteluväkivalta. Julk. Terveyden

ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 29.10.2018. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde/seurusteluvakivalta

Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Vammaiset ihmiset. 2017. Julkaisussa Lapset, nuoret ja perheet - Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö - Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? - Vammaiset ihmiset. Julk. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 28.9.2018. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde/vammaisiin.

Väkivaltaan puuttuminen. 2015. Julkaisussa Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö - Väkivaltaan puuttuminen. Julk. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 28.9.2018. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/puuttuminen.

Liite 1 Lähisuhdeväkivallan kartoitus- ja suodatinkysymykset

Asiakkaan/potilaan nimi: _____ (Hetu: _____ - _____)

Toiminta-/hoitoyksikkö: _____

Työntekijä: _____

Päivämäärä: _____

Suodatinkysymykset

- 1 Onko Sinuun kohdistunut lähisuhteissasi* jossakin elämänvaiheessa fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?
Kyllä Ei
- 2 Vaikuttaako kokemasi väkivalta edelleen terveyteesi, hyvinvointiisi tai elämäntilanteesi?
Kyllä Ei
- 3 Onko lähisuhteissasi tällä hetkellä fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?
Kyllä Ei

Jos kysymyksiin 2 tai 3 on vastattu KYLLÄ, kysy seuraavat kartoituskysymykset:

Kartoituskysymykset

- 1 Millaista lähisuhdeväkivaltaa olet kokenut?
 fyysistä väkivaltaa (esim. tönnäminen, lyöminen, potkiminen, tukistaminen, pään hakkaaminen, raapiminen, repiminen, ravistelu, ampuma- tai teräaseen käyttö, fyysisellä väkivallalla uhkailu)
 henkistä väkivaltaa (esim. alistaminen, arvostelu, nimittely, halveksunta, kontrollointi, sosiaalisen kanssakäymisen rajoittaminen, voimakas mustasukkaisuus, eristäminen, tavaroiden hajottaminen, kotieläinten vahingoittaminen tai jollakin näistä tai esimerkiksi itsemurhalla uhkaaminen)
 seksuaalista väkivaltaa (esim. raiskaus, raiskauksen yritys tai seksuaalisen kanssakäymisen eri muotoihin painostaminen tai seksiin pakottaminen, seksuaalisella väkivallalla uhkailu, seksuaalinen halventaminen, pornografian pakottaminen, ehkäisyn käytön kieltäminen, aborttiin pakottaminen, seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rajoittaminen)
 kaltoinkohtelua tai laiminlyöntiä (esim. lapsen, vanhuksen tai vammaisen jättäminen vaille hoitoa, apua tai huolenpitoa tilanteissa, joissa hän on ollut niistä riippuvainen, toisen ihmisen vahingoittaminen laakkeilla, paineilla, kemikaaleilla tai luottimilla)
 taloudellista väkivaltaa (esim. itsenäisen rahankäytön estäminen, taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estäminen tai pakottaminen omien rahojen antamiseen toisen käyttöön, taloudellisella väkivallalla uhkailu tai kiristäminen)
 kulttuurista tai uskonnollista väkivaltaa (esim. uskonnolliseen vakaumukseen pakottaminen, väkivallalla uhkaaminen tai sen käyttö uskontoon tai kulttuuriin viittaamalla, kuten ns. kunniaväkivalta, uskontoon liittyvillä asioilla uhkailu)
- 2 Milloin olet viimeksi ollut kuvailemasi lähisuhdeväkivallan kohteena?
vuorokauden viikon kuukauden vuoden sisällä joskus aiemmin
- 3 Kuinka usein olet joutunut lähisuhdeväkivallan kohteeksi?
vain kerran useita kertoja toistuvasti jatkuvasti
- 4 Kuka tai ketkä ovat olleet väkivaltaisia Sinua kohtaan?

- 5 Tämä kysymys kysytään vain, jos lähisuhdeväkivaltaa on tällä hetkellä.
Onko perheessasi alaikäisiä lapsia, jotka ovat altistuneet väkivallalle?
Kyllä Ei
- 6 Tämä kysymys kysytään vain, jos asiakas/potilas on raskaana.
Onko puoliso kohdistanut Sinuun väkivaltaa raskauden aikana?
Kyllä Ei

* Lähisuhteella tarkoitetaan asiakkaan/potilaan perhe-, sukulaisuus- tai seurustelusuhteita tai muita näihin rinnastettavia riippuvuussuhteita tai erityisen läheisiä ja tunnettuja ihmisiä.

Asiakkaan/potilaan oma arviointi (0 = ei vaikutusta, 5 = suuri vaikutus)

Miten arvioisit kokemasi lähisuhdeväkivallan vaikutuksia tämänhetkiseen terveyteesi asteikolla 0–5?

Arvio _____

Miten arvioisit kokemasi lähisuhdeväkivallan vaikutuksia tämänhetkiseen hyvinvointiisi asteikolla 0–5?

Arvio _____

Miten arvioisit kokemasi lähisuhdeväkivallan vaikutuksia tämänhetkiseen turvallisuuteesi asteikolla 0–5?

Arvio _____

Millaista apua toivoisit tilanteeseesi?

Työntekijän arviointi

Arvioid asiakkaan/potilaan terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvää riskiä. Mikäli arvioit, että joku riskiestä on merkittävä, käy hänen kanssaan huolella läpi, millaisin terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistävin toimenpiteisin tulisi ryhtyä.

Sinun tulee aina ryhtyä toimenpiteisiin seuraavissa tilanteissa:

- 1 Jos asiakas/potilas on kertonut, että häneen kohdistuu tällä hetkellä lähi-suhteissaan väkivaltaa
- 2 Jos asiakkaan/potilaan jossakin muussa elämäntilanteessa koetun lähisuhdeväkivallan terveys- ja hyvinvointivaikutukset ovat arviointisi perusteella selkeitä TAI
- 3 Jos arvioit toimenpiteiden olevan tarpeellisia mistä tahansa asiakkaan/potilaan tämänhetkiseen terveyteen, hyvinvointiin tai turvallisuuteen liittyvästä syystä tai huolesta, joka sinulle herää hänen kertomastaan väkivallasta.

Arvioinnin perusteella ryhdytään seuraaviin toimenpiteisiin:

täytetään erillinen turvallisuusriskin arviointilomake seuraavissa tapauksissa:

- a) Jos asiakkaalla/potilaalla on nykyisessä lähi-suhteessaan väkivaltaa JA jos hänen oma arviointinsa turvallisuusvaikutuksista on vähintään 3
- b) Jos asiakkaalla/potilaalla on nykyisessä lähi-suhteessaan väkivaltaa JA jos hän on raskaana.
- laaditaan turvasuunnitelma
- Järjestetään asiakkaalle/potilaalle turvakotipaikka
- otetaan yhteys asiakkaan/potilaan kotikunnan sosiaalipäivystykseen tai hätäkeskukseen
- tehdään lastensuojeluilmoitus (tehdään AINA, jos kartoituskysymykseen nro 5 vastataan KYLLÄ)
- tehdään ennakkollinen lastensuojeluilmoitus, jos asiakas/potilas on raskaana ja häneen kohdistuu tällä hetkellä väkivaltaa
- välitetään asiakkaan/potilaan tiedot MARAK-yhteyshenkilölle*, kun riski väkivallan uusiutumisesta on kohonnut
- Jatketaan lähisuhdeväkivalta-koemusten käsittelyä osana asiakastyöskentelyä/hoittoa
- ohjataan asiakas/potilas lääkärille/aittiospoliklinikalle
- otetaan yhteys tai ohjataan asiakas/potilas päivystäviin kriisipalveluihin
- ohjataan asiakas/potilas ottamaan yhteys poliisiin tai Rikosuhripäivystykseen, tekemään rikosilmoitus ja/tai hakemaan lähestymiskieltoa tai pyydetään poliisin konsultaatio tai tehdään rikosilmoitus asiakkaan/potilaan suostumuksella
- otetaan yhteys tai ohjataan asiakas/potilas yksikön sosiaalityöntekijälle (esim. terveydenhuollossa tai poliisilaitoksella) kotikunnan palvelujen kartoittamista varten
- Jatkotoimenpiteitä ei tarvita (esim. asiakas/potilas on jo avun piirissä, kuten perheneuvola, terapia, mielenterveyspalvelusto, kunallinen sosiaalityö)

*) MARAK-menetelmä on tällä hetkellä käytössä seuraavilla paikkakunnilla: Helsinki Itäkeskus, Joensuu, Jyväskylä, Lappeenranta, Oulu, Päijät-Häme, Vaasa ja Vantaa.

Liite 2 Marak -riskinarviointilomake

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

MARAK- riskinarviointilomake

Uhrin nimi:

Päivä:

Tunnistenumero:

Selitä asiakkaalle, että nämä kysymykset esitetään asiakkaan oman turvallisuuden vuoksi ja hänen suojelemisekseen. Merkitse x:lla, kun kysytty asia täyttyy. Käytä lomakkeella olevaa kommenttilaata tarvittaessa, esim. jos tieto on peräisin jostain muualta kuin uhrilta.	Kyllä	Ei	Ei tietoa	Kommentteja
1. Onko käsiteltävästä väkivaltatapauksesta aiheutunut vammoja? (Mitä vammoja? Onko ensimmäinen kerta, kun tuli vammoja?)	☐	☐	☐	
2. Oletko erittäin peloissasi?	☐	☐	☐	
3. Mitä pelkää? Pelkäätkö uusia vammoja tai väkivaltaa? Kerro, mitä luulet (väkivallan tekijän/tekijöiden nimi...) tekvän ja kenelle (mukaan lukien lapset)	☐	☐	☐	
4. Tunnetko olevasi eristyksissä perheestä/ystävistä, esim. yrittääkö (väkivallan tekijän/tekijöiden nimi ...) estää sinua tapaamasta ystäviäsi/perhettäsi/lääkäriä tai muita?	☐	☐	☐	
5. Oletko masentunut tai onko sinulla itsetuhoisia ajatuksia?	☐	☐	☐	
6. Oletko eronnut tai yrittänyt muuttaa erilleen (väkivallan tekijästä/tekijöistä) viimeisen vuoden aikana?	☐	☐	☐	
7. Onko teillä kiistaa yhteydenpidosta lapsiin?	☐	☐	☐	
8. Lähetääkö (...) jatkuvasti tekstiviestejä tai soittaa sinulle, ottaa yhteyttä sinuun tai seuraa, vainooa tai ahdistelee sinua? (Kerro tarkemmin mitä ja uskotko, että hän tekee näin pelotellakseen tahallaan? Mieti, missä yhteyksissä ja millaista käyttäytyminen on)	☐	☐	☐	
9. Oletko raskaana tai oletko saanut lapsen lähiaikoina (viimeisten 18 kuukauden aikana)?	☐	☐	☐	
10. Tapahtuuko pahoinpitelyä useammin kuin aikaisemmin?	☐	☐	☐	
11. Onko väkivalta pahentumassa?	☐	☐	☐	
12. Yrittääkö (...) kontrolloida kaikkea mitä teet ja/tai onko hän erittäin mustasukkainen? (Ihmissuhteista, ketä tapaavat; "kytätäänkö" sinua kotona ja määrääkö hän esimerkiksi mitä vaatteita sinun tulee pukea. Ota huomioon kunniaan liittyvä väkivalta ja täsmennä käyttäytyminen.)	☐	☐	☐	

© Web www.caada.org.uk © CAADA suomenkielinen käännös Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

www.thl.fi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos - Institutet för hälsa och välfärd - National Institute for Health and Welfare
Mannerheimintie 166, Helsinki, Finland FI-00271 Helsinki, puh/tei +358 29 524 6000

13. Onko (...) koskaan käyttänyt asetta tai muita esineitä vahingoittaakseen sinua?	☐	☐	☐	
14. Onko (...) koskaan uhannut tappaa sinut tai jonkun muun (niin että uskot sen olevan totta)? Sinut ☐ Lapsen ☐ Jonkun muun ☐	☐	☐	☐	
15. Onko (...)koskaan yrittänyt kuristaa/tukahduttaa tai hukuttaa sinut?	☐	☐	☐	
16. Sanooko tai tekeekö (...) sellaisia seksuaalisviritteisiä asioita, jotka tuntuvat sinusta pahoilta tai jotka satuttavat sinua tai jotain toista fyysisesti? (Jos jotain muuta henkilöä, ketä?)	☐	☐	☐	
17. Onko kukaan toinen henkilö uhkaillut sinua tai pelkäätkö jotain toista henkilöä? (Jos kyllä, tarkenna kuka ja miksi? Ota huomioon laajennettu perhepiiri, jos kyse kunniaan liittyvästä väkivallasta.)	☐	☐	☐	
18. Tiedätkö, onko (...) satuttanut ketään toista? (Tarkenna ketä, mukaan lukien lapset, sisarukset tai vanhemmat sukulaiset. Pidä mielessäsi kunniaan liittyvä väkivalta.) Lapsia ☐ Muita perheen jäseniä ☐ Ex-puolisoa ☐ Muita, ketä ☐	☐	☐	☐	
19. Onko (...) koskaan kohdistanut väkivaltaa eläimiin tai perheen lemmikkieläimeen?	☐	☐	☐	
20. Onko taloudellisia seikkoja, joita pitäisi ottaa huomioon? Esimerkiksi, oletko taloudellisesti riippuvainen (...), oletko sinä tai onko hän menettänyt äskettäin työpaikan tai onko muita taloudellisia ongelmia?	☐	☐	☐	
21. Onko (...) ollut viimeisen vuoden aikana lääkkeiden, huumeiden, alkoholin tai mielenterveyden kanssa ongelmia, jotka haittaavat normaalia elämää? (Jos kyllä, tarkenna mitä?) Huumeet/lääkkeet ☐ Alkoholi ☐ Mielenterveys ☐	☐	☐	☐	
22. Onko (...) koskaan uhannut tehdä tai yrittänyt itsemurhaa?	☐	☐	☐	
23. Onko (...) koskaan rikkonut lähestymiskieltoa, matkustuskieltoa, valvotun koevapauden ehtoja tai lasten tapaamisesta määrättyä sopimusta? (Voi olla tarpeen arvioida myös, miten nämä ovat toteutuneet pahoinpitelijän ex-kumppanin suhteen.) Lähestymiskielto ☐ Matkustuskielto ☐ Valvottu koevapaus ☐ Lasten tapaamissopimus ☐ Muita ☐	☐	☐	☐	
24. Tiedätkö, onko (...) ollut koskaan ongelmia poliisin kanssa tai onko hänellä rikoshistoriaa? (Jos kyllä, kerro tarkemmin). Parisuhdeväkivalta ☐ Seksuaalinen väkivalta ☐ Muu väkivalta ☐ Muu ☐	☐	☐	☐	
Kyllä vastaukset yhteensä				

Ammattilaisen harkittavaksi: Onko muuta asiaan liittyvää tietoa (uhrilta saatua tai ammatillista), joka voi lisätä väkivallan riskiä? Mieti uhrin tilannetta, esimerkiksi fyysisen toimintakyvyn, päihteiden väärinkäytön, mielenterveyden, kulttuuristen tai kielellisten kieli esteiden ja "kunniaan" perustuvien käytäntöjen ja vähättelyn kannalta. Onko uhri valmis sitoutumaan työskentelyyn?

Mitkä ovat uhrin ensisijaisimmat tarpeet hänen turvallisuuden parantamiseksi ja mitä apua uhri itse toivoo?

Pohdi pahoinpitelijän ammattia / harrastuksia – mahdollistavatko ne esim. aseisiin käsiksi pääsyn?

1. Onko perusteltua viedä tämä tapaus MARAK:iin? Kyllä Ei

(kts.alla MARAK:n ohjaamisen kriteerit)

- Ammattilaisen arvio tilanteesta, oletko vakavasti huolissasi?
- 14 tai enemmän kyllä-vastauksia
- Poliisin tietoon tulleet perheväkivalta- kotihälytystehtävät viimeisen 12 kk aikana (3 kpl tai enemmän)

2. Arvioi kohdistuuko perheen lapsiin riskiä?

- **Kyllä** , onko lastensuojeluilmoitus tehty (LsL 25§)? **Kyllä** **Ei**
- **Ei** / **Ei lapsia**

3. Täytä tarvittavat suostumuslomakkeet ja toimita ne MARAK- yhteyshenkilölle

Nimi ja ammattinimike:

Virasto/ osasto:

Paikkakunta:

Puhelinnumero/ sähköpostiosoite:

Allekirjoitus ja päivämäärä:

Liite 3 Marak – suostumuslomake

Sastamalan Marak-työryhmä

MARAK-moniammattillinen riskinarvioinnin kokous

SUOSTUMUSLOMAKE

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja Sastamalan moniammattillinen työryhmä toteuttavat yhteistyössä riskinarvioinnin menetelmä MARAKia. MARAK (moniammattillinen riskinarvioinnin) - kokouksen tavoitteena on arvioida parisuhdeväkivallan uusiutumisen riskiä ja parantaa väkivaltaa kokeneen turvallisuutta. Tapaukset ohjataan MARAK-kokoukseen kyselylomakkeella tehdyn arvioinnin pohjalta silloin, kun väkivallan uusiutumisen riski on korkea ja asiakkaan turvallisuuden parantamiseksi tarvitaan moniammattillisen työryhmän tukea. Kokouksissa arvioidaan asiakkaan tilannetta ja laaditaan suunnitelma hänen tilanteensa parantamiseksi sekä suunnitellaan ja sovitaan toimenpiteet, joihin ryhdytään. Lisäksi työryhmä seuraa, että sovitut toimenpiteet käynnistyvät. Mukana olevat tahot tallettavat tiedot tarpeellisin osin omiin asiakastietoihinsa. Asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaisen kartoituksen vuoksi on tärkeää, että kokoukseen osallistuvat tahot voivat kertoa siellä heidän tiedossaan olevaa käyttökelpoista tietoa asiakkaan turvallisuuden parantamiseksi laadittavan suunnitelmaa varten. Suostumuksen antajalle kerrotaan kokouksessa sovitusta jatkotoimista. Tietojen luovuttaminen edellyttää asiakkaan kirjallista suostumusta ja tietoja käsitellään luottamuksellisesti työryhmässä.

Asiakas voi itse osallistua kokoukseen ja ottaa tukihenkilön mukaan.

Suostun siihen, että kokouksessa läsnä olevat alla mainitut viranomaiset ja järjestön edustaja voivat luovuttaa minua ja huoltajuuttani koskevia turvallisuuden parantamisen kannalta olennaisia asiakastietoja käytettäviksi MARAK-työryhmän riskinarviointityössä.

	Kyllä	Ei
Sisä-Suomen poliisilaitos		
Sastamalan seudun mielenterveysseura ry./ Kriisikeskus tukitalo/ Rikosuhripäivystys		
Sastamalan kaupunki:		
- aikuissosiaalityö		
- lapsiperheiden sosiaalityö		
- perheneuvonta / perheohjaus		
- MieliPiste – mielenterveys – ja päihdepalvelut		
- kotihoitopalvelut		
Sastamalan seurakunta		

Suostumuksen antaminen on vapaaehtoista. Tiedän, että voin peruuttaa tämän suostumuksen milloin tahansa ilmoittamalla siitä lomakkeen täyttäneelle taholle.

Haluan olla paikalla, kun asiani esitellään työryhmälle. ____

Mikäli olen estynyt itse saapumaan paikalle, asiaani saa käsitellä työryhmässä. ____

Henkilötunnus

Paikka

Päiväys

Suostumuksen antajan allekirjoitus

**Suostumuksen vastaanottajan
allekirjoitus**

Nimen selvennys

Nimen selvennys

Liite 4 Auttavia tahoja lähisuhdeväkivallan uhrille

Apua hätätilanteessa:

- Akuutissa hätätilanteessa hätänumero 112
- Sastamalan virka-aikainen sosiaalipäivystys ma-pe klo 8-16, puh. 050-5367764
- Sastamalan terveyskeskuspäivystys ma-su klo 8–20, puh. 040 647 4582
- Sastamalan Kriisikeskus Tukitalo, ajanvaraus ja neuvonta arkisin klo 9-15, puh. 035120500
- TAYS Ensiapu Acuta (24h), puh. 03 311 611
- Pirkanmaan ympärivuorokautinen sosiaalipäivystys, puh. 0500-625990 tai hätänumerosta 112
- Tampereen ensi- ja turvakoti, Mutkakatu päivystävä puh. 050-3099313, Hämeenkatu päivystävä puh. 050-3373205: kaikille lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille, aikuinen voi hakeutua turvakotiin yksin tai yhdessä lapsen/lasten kanssa
- Porin ensi- ja turvakoti, päivystävä puh. 044-7605123
- Nollalinja väkivallan uhreille (24h), puh. 080 005 005
- Valtakunnallinen kriisipuhelin arkisin klo 9-7 ja viikonloppuisin/pyhinä klo 15-7 puh. 010 195 202

Muita auttavia tahoja sekä neuvontaa ja tietoa lähisuhdeväkivallan uhrille:

- Sastamalan poliisi ma-su klo 8-16, puh. 0295 415 027
- Rikosuhrapäivystys (RIKU): Sastamalan kriisikeskus Tukitalon kautta ma-pe klo 9-15, puh. 035120500 tai toiminnanohjaaja puh. 035120501, lisäksi:
 - auttava puhelin rikoksen uhreille ma-ti klo 13-21 ja ke-pe klo 17-21, puh. 116 006
 - juristin puhelinneuvonta ma-to klo 17-19, puh. 0800 161 177
- Sastamalan aikuissosiaalityö, käyntiosoite Kauppalantalo, Puistokatu 10, 3.krs
 - neuvonta ja ajanvaraus, puh. 03 5213 4114, ma-ke ja pe klo 9 -11 sekä to klo 9-11 ja klo 12-14
 - torstaisin sosiaalikeskuksessa ajanvaraukseton neuvontapalvelu klo 9-11 ja 12-14
- MieliPiste: Sastamalan päihde- ja mielenterveyspalvelut, Ojansuunkatu 1 a, 1. krs., yhteystiedot nettisivuilla https://www.sotesi.fi/sivu.tmpl?sivu_id=6055, matalan kynnyksen apua mielenterveyteen, päihteiden käyttöön tai peliriippuvuuteen liittyvissä ongelmatilanteissa
 - avoin sairaanhoitajan vastaanotto keskiviikkoisin klo 9–11 toimitolla tai puh. 040 661 7126
- Sastamalan seurakunta <http://www.sastamalanseurakunta.fi/yhteystiedot>
- Punkalaitumen seurakunta <https://www.punkalaitumenseurakunta.fi/yhteystiedot>
- Kirkon keskusteluapu <https://www.kirkonkeskusteluapua.fi/>, auttava puhelin puh. 0400 22 11 80, joka ilta klo 18 alkaen, pe ja la yönä klo 03 asti, muina päivinä klo 01 asti
- Ensi- ja turvakotien liiton nettiturvakoti, chat ma klo 17-19, ke klo 10-12, pe klo 13-15, <https://nettiturvakoti.fi/>, väkivallan uhreille, tekijöille ja huolestuneille läheisille

- Setlementti Tampere perheväkivaltaklinikka, matalan kynnyksen palvelu uhrille ja tekijälle, ajanvaraus ma ja ke klo 12-13, puh. 040-5208255 tai pvk@setlementtitampere.fi
- Setlementti Tampere DIDAR-työskentely kunniaväkivaltaan liittyen, tarjoaa mm. keskusteluapua, yhteystiedot ja yhteydenottolomake: <https://www.didar.fi/yhteystiedot/>
- Setlementti Tampere VÄLITÄ! Seksuaaliväkivaltatyö, yhteydenotto nettisivujen lomakkeella <https://www.seksuaalivakivalta.fi/yhteystiedot/>, s-postilla valita-yksikko@setlementtitampere.fi tai puh. 045-2798090 (arkisin klo 9-15, muina aikoina voi jättää viestin vastaajaan)
- palveluja seksuaalista väkivaltaa kokeneille, tekijöille, heidän läheisilleen sekä ammattilaisille
- Naisten linja, tukea väkivaltaa kokeneille tai väkivallasta huolestuneille naisille, maksuton puh. 0800-02400, ma-pe klo 16-20 ja la-su 12-16, chat ti ja to klo 17-19 <https://www.naistenlinja.fi/>